

УДК 332.136

Ищук Л.І., к.е.н., доцент

Ніколаєва А.М., к.е.н., доцент

Пиріг С.О., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

В статті проаналізовано основні підходи до розуміння поняття «місцеві бюджети», визначено їх роль, проведено аналіз структури та динаміки доходів місцевих бюджетів України та доходів Волинського обласного бюджету, вказані напрямки вдосконалення та перспективи розвитку процесу наповнення обласного бюджету Волинської області.

Ключові слова: місцевий бюджет, податкові, неподаткові надходження, трансфери .

Ishchuk L., Nikolaeva A., Pyrih S.

PROVISION OF FINANCIAL RESOURCES OF LOCAL BUDGETS IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE REGION

In the article the main approaches to understanding the concept of "local budgets", their role, the structure and dynamics of incomes of local budgets of Ukraine and revenues of the Volyn region budget are analyzed, directions for improvement and prospects for the process of filling the region budget of Volyn region are set out.

Key words: local budget, tax, non-tax revenues, transfers.

Ищук Л.И., Николаева А.Н., Пыриг С.А.

ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ РЕСУРСАМИ МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ В КОНТЕКСТЕ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНА

В статье проанализированы основные подходы к пониманию понятия «местные бюджеты», определены их роль, проведен анализ структуры и динамики доходов местных бюджетов Украины и доходов Волинского областного бюджета, указанные направления совершенствования и перспективы развития процесса наполнения областного бюджета Волинской области.

Ключевые слова: местный бюджет, налоговые, неналоговые поступления, трансферт.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Соціальні, економічні та політичні перетворення, що розпочалися в нашій державі з часу проголошення незалежності, сприяли демократизації суспільства та побудови правової держави. В результаті цих перетворень було запущено механізм діяльності органів місцевого самоврядування з орієнтацією на європейську модель побудови останніх. Місцеве самоврядування є ключовим принципом, що забезпечує взаємозв'язок громадян та держави, гарантує можливість участі місцевих жителів у державному управлінні. Надзвичайно важливою умовою в забезпеченні діяльності органів місцевого самоврядування належить місцевим бюджетам, що являють собою самостійний структурний елемент фінансової незалежності регіону.

Цілі статті. Мета нашого дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні взаємозв'язку фінансового забезпечення місцевих бюджетів і сталого розвитку регіону

та визначенні перспективи розвитку процесу наповнення обласного бюджету Волинської області.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Обґрунтування сутності поняття «місцевих бюджетів», формування фінансових ресурсів місцевих органів влади, покращення фінансової бази адміністративно-територіальних утворень були відображені у працях багатьох вітчизняних та західних науковців О. Куценко, В.Опарін, А.Поддєрьогін, Ю. Саєнко, С.Юрій, Л.Страхолес, О.Яременко, Т. Гаслі, К. Грільбергер та інші.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Особливістю сучасного етапу бюджетного процесу є те, що він здійснюється в умовах стратегії децентралізації влади в Україні, що передбачає передачу значних повноважень та бюджетів від державних органів органам місцевого самоврядування. В контексті бюджетного процесу з'явився новий головний розпорядник бюджетних коштів – об'єднані територіальні громади, які в свою чергу отримали права: затверджувати бюджет відповідної громади і контролювати його виконання; затверджувати програми соціально-економічного та культурного розвитку і контролювати їх виконання; встановлювати місцеві податки і збори.

Варто зазначити, що головним має бути не стільки визначення поняття «місцеві бюджети», скільки їх призначення – забезпечення місцевими органами влади покладених на них функцій і завдань. Продовжуючи цю думку, пропонуємо для визначення сутності місцевих бюджетів використовувати комплексний підхід і розглядати місцевий бюджет не за одним з його призначень, а з різних сторін. Особливості комплексного підходу зобразимо за допомогою рисунка 1.

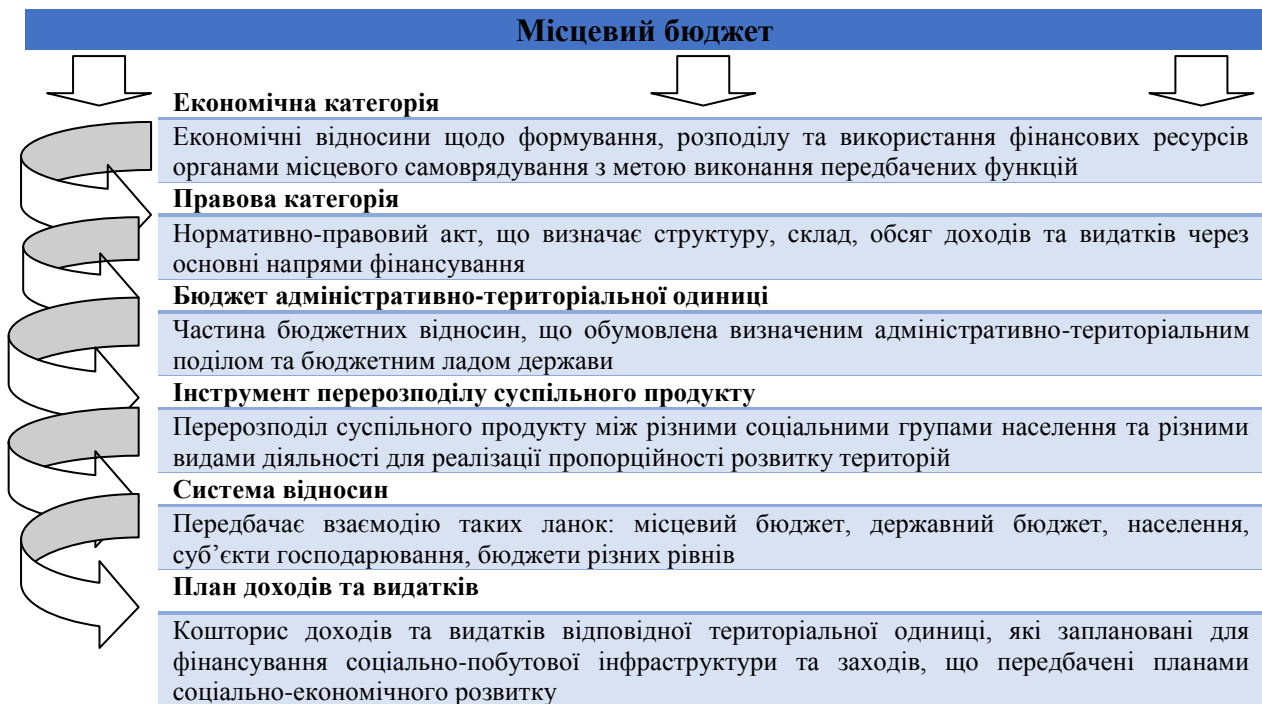

Рис. 1. Комплексний підхід до визначення місцевих бюджетів*

*Джерело: розроблено автором.

Отже, роль місцевих бюджетів полягає в тому, що вони є:

- ✓ чинником фінансової стабільності та соціально-економічного розвитку регіону;
- ✓ інструментом фінансового вирівнювання та регулювання;
- ✓ механізмом розподілу суспільного продукту;
- ✓ фінансовою основою здійснення функцій органів місцевого самоврядування;
- ✓ планом існування фінансових ресурсів території [2].

У створенні дієвої системи органів місцевого самоврядування, що буде здатна ефективно та завчасно задовольняти потреби та інтереси громадян, один з найголовніших аспектів відіграє саме бюджетна децентралізація, яка визначає передачу окремих функцій та повноважень з центрального на місцевий рівень, що, в свою чергу, супроводжується чітким їх розмежуванням між даними органами. Важливим вбачається аналіз стану і проблем дохідної частини місцевих бюджетів та дослідження факторів, які негативно відбиваються на їх формуванні, для того, щоб за умов реформування органи місцевого самоврядування мали фінансову спроможність виконувати свої функції.

Аналіз статистичних даних за останні декілька років показує, що більш як 70 % бюджетних коштів акумулюється саме в державному бюджеті, відповідно в місцевих зосереджується близько 20 % (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка доходів бюджетів України (без врахування трансфертів) за 2012-2016 рр.*

Види бюджетів	Роки				
	2012	2013	2014	2015	2016
Зведений бюджет, млрд. грн.	445,5	442,8	455,9	651,9	988,87
Державний бюджет, млрд. грн.	344,7	337,6	354,8	531,5	781,64
Місцеві бюджети (без врахування трансфертів), млрд. грн.	100,8	105,2	101,1	120,5	207,23
Частка доходів державного бюджету у зведеному бюджеті, %	77,4	76,2	77,8	81,5	79
Частка доходів місцевих бюджетів бюджету у зведеному бюджеті, %	22,6	23,8	22,2	18,5	21
Частка доходів державного бюджету у ВВП, %	22,4	23,2	22,7	26,9	32,8
Частка доходів місцевих бюджетів (без врахування офіційних трансфертів) у ВВП, %	7,1	7,2	6,5	6,1	8,7
Частка трансфертів з державного бюджету в доходах місцевих бюджетів, %	55,2	52,4	56,4	59,1	53,4
Частка трансфертів з місцевих бюджетів у доходах державного бюджету, %	0,4	0,5	0,6	0,6	0,7

*Складено автором за [3]

Відповідно до наведених вище даних можна ствердити, що протягом аналізованого періоду спостерігається тенденція нестабільності частки доходів місцевих бюджетів у зведеному бюджеті. Даний фактор перешкоджає зміцненню фінансової основи місцевих органів самоврядування. У 2016 році частка доходів місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету становить 21 %, що має тенденцію до збільшення у порівнянні з 2015 роком (на 2,5 %). Насамперед, це можна пояснити змінами до податкового законодавства та здійснення політики децентралізації.

В нашій державі головними джерелами поповнення доходної основи місцевих бюджетів є офіційні трансферти та закріплені доходи. Саме тому місцевим органам управління слід впливати не тільки на розвиток бази надходжень закріплених доходів, а й на зростання частини власних доходів. Так, варто забезпечувати: підтримку суб'єктів господарювання, що формують нові робочі місця та підвищують рівень фонду оплати праці; підвищення можливостей впливу органів місцевого самоврядування на утворення місцевих бюджетів; використання жорсткої економії бюджетних ресурсів як окремого режиму; підтримка та розвиток малого й середнього бізнесу; зростання частки доходів місцевого господарства та забезпечення прибутковості комунальних підприємств [9].

Фінансова децентралізація почалася шляхом ухвалення змін до Бюджетного та Податкового кодексів. Це було передавання на місця додаткових бюджетних повноважень та стабільних джерел доходів для їх реалізації, а також посилилась зацікавленість органів місцевого самоврядування до нарощування дохідної бази місцевих бюджетів. Місцева влада отримала можливість забезпечити належне функціонування закладів бюджетної сфери та самостійно вирішувати питання розвитку

громад без звернення до центральних органів влади стосовно виділення додаткових коштів з державного бюджету.

У 2016 році із Державного бюджету України до місцевих бюджетів було надано трансфертів на загальну суму 195,4 млрд. грн., що на 21,4 млрд. грн., або на 12,3 % більше ніж у 2015 році, у тому числі трансфертів із загального фонду – 194,7 млрд. грн., що на 21,5 млрд. грн., або на 12,4 % більше порівняно з 2015 роком, з яких: субвенції соціального захисту – 94,2 млрд. грн.; освітня субвенція – 44,5 млрд. грн.; медична субвенція – 44,4 млрд. грн.; базова дотація для забезпечення зміцнення податкової спроможності місцевих бюджетів – 4,7 млрд. гривень.

Як результат, у 2016 році місцеві органи влади отримали додатковий ресурс, як на виконання повноважень, які є функціями держави і передані їм на виконання без передачі видаткових повноважень, так і на виконання самоврядних функцій.

Економічний стан регіону безпосередньо впливає на рівень фінансового забезпечення місцевих бюджетів. За 2016 рік забезпечено надходження усіх запланованих в обласному бюджеті податків, зборів та інших доходів. Як видно з рис. 2 основним бюджетоутворюючим джерелом обласного бюджету були надходження податку на доходи фізичних осіб. У 2015 році вони становили 42,9 % доходів без врахування трансфертів з державного бюджету, який зараховувався в обсязі 15 % від суми його надходжень в цілому по області. Надходження цього податку у звітному періоді склали 216,93 млн. грн, що у співставних умовах на 26,12 млн. грн менше, ніж у 2014 році. Частка податкових надходжень в загальній структурі доходів обласного бюджету значно скоротилася через перерозподіл з початку 2015 року доходів між державним та місцевими бюджетами, зокрема через часткове зарахування надходжень податку на доходи фізичних осіб до державного бюджету у розмірі 25 %.

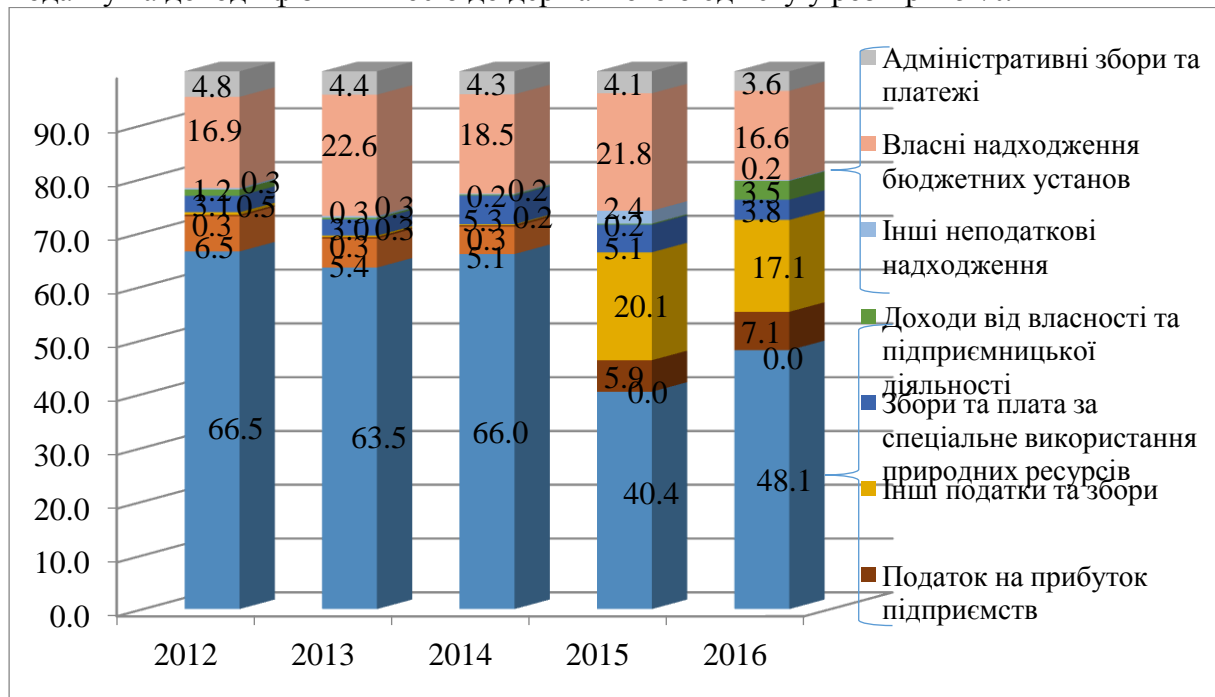

Рис. 2. Структура доходів обласного бюджету Волинської області, %*

*Складено автором на основі [4]

А також вплинули на структуру доходів обласного бюджету зарахування до місцевих бюджетів 10,0 % податку на прибуток підприємств та запровадження місцевих акцизів. У структурі неподаткових надходжень відмічається зменшення частки власних надходжень бюджетних установ.

Податок на прибуток підприємств у 2016 році становив 52,02 млн. грн, у тому числі 0,3 млн. грн становлять надходження податку на прибуток підприємств спільної власності

територіальних громад сіл, селищ і міст області та 49,7 млн. грн – надходження 10 % податку на прибуток підприємств приватного сектору економіки, які зросли у порівнянні з попереднім роком на 19,9 млн. грн або на 67 %.

Крім того, підприємствами спільної власності територіальних громад області перераховано до обласного бюджету 676,6 тис. грн частини чистого прибутку, що вилучається до бюджету у розмірі 15 % обсягу чистого прибутку відповідно до рішення обласної ради.

Доходи від зарахування до обласного бюджету 50 % рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування, 50 % рентної плати за спеціальне використання води, 25 % рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення становлять 26,4 млн. грн або 6,4 % доходів загального фонду. Зокрема, за 2016 рік надійшло рентної плати від використання лісових ресурсів – 22,0 млн. грн, за спеціальне використання води – 3,0 млн. грн і за користування надрами – 1,4 млн. грн. Надходження ресурсних платежів порівняно з 2015 роком зменшились на 1,1 млн. грн, що пов'язано із запровадженням відповідно до внесених змін до Податкового кодексу України поквартальної сплати рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів. Негативним фактором, що вплинув на зменшення надходжень рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів стала заборона вивозу за межі митної території України окремих видів необроблених лісоматеріалів.

Надходження плати за надання адміністративних послуг становлять 17,9 млн. грн, у тому числі плати за ліцензії на право оптової торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами – 6,5 млн. грн, плати за ліцензії на право роздрібною торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами – 10,1 млн. грн і плати за ліцензії та сертифікати, що сплачується за місцем здійснення діяльності – 1,3 млн. грн.

Отже, як видно з результатами аналізу формування коштів обласного бюджету за 2012–2016 рр., деякі тенденції його формування мали довготривалий характер. Основним джерелом наповнення бюджету став податок з доходів фізичних осіб, надходження якого становили в середньому 56,9 % усіх доходів. У звітному періоді цього податку надійшло 337,32 млн. грн, що у співставних умовах на 120,39 млн. грн або на 55,5 % більше, ніж у 2015 році.

В даний час в основному застосовується спосіб формування місцевих бюджетів «від досягнутого рівня». На нашу думку, такий порядок розрахунку доходів місцевих бюджетів не розкриває потенціал відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Щодо шляхів збільшення дохідної частини місцевих бюджетів, розглянемо ті основні аспекти, що будуть спрямовані на розвиток галузей, що характеризуються найбільшою питомою вагою у дохідній частині бюджету Волинської області. Так, збільшити дохідну частину бюджету можна шляхом:

- збільшення суми ПДФО та податку на прибуток підприємств, не пов'язаної із збільшенням відсоткової ставки;
- реалізації норми щодо рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин (зокрема бурштину);
- боротьбою із тіньовою економікою.

Потенціал ПДФО та податку на прибуток підприємств.

Визначаємо податковий потенціал по податку на доходи фізичних осіб за наступною формулою:

$$N_{\text{пдфо}} = N_{\text{об}} \times K_{\text{рзп}} \times C_{\text{сп}} + H, \quad (1)$$

де $N_{\text{пдфо}}$ – податковий потенціал по ПДФО;

$N_{\text{об}}$ – сума оподаткованого доходу;

$K_{\text{рзп}}$ – коефіцієнт росту заробітної плати відповідно до прогнозу соціально-економічного розвитку регіону;

$C_{\text{сп}}$ – ставка ПДФО;

Н – недоотримання ПДФО минулого року.

Відповідно до статті 164 Бюджетного кодексу, загальний оподатковуваний дохід – будь-який дохід, який підлягає оподаткуванню, нарахований (виплачений, наданий) на користь платника податку протягом звітного податкового періоду [1].

Відповідно до даних Головного управління статистики у Волинській області [5], доходи населення Волинської області за 2016 рік склали 39319 млн. грн. Визначимо неоподатковувану соціальну пільгу у грошовому вимірі за календарний рік. Відповідно до даних Державної служби статистики [6] у Волинській області наявно 431,8 тис. економічно активного населення. Загальна сума неоподаткованої соціальної пільги у 2016 році складає 3445,8 млн. грн, де 665 грн – неоподатковувана соціальна пільга на 2016 рік, що становить половину прожиткового мінімуму. Таким чином, загальний оподатковуваний дохід для податкового потенціалу складає 35873,2 млн. грн.

Коефіцієнт росту заробітної плати відповідно до прогнозу соціально-економічного розвитку регіону [7] становить 1,11. Згідно статті 167.1 Податкового кодексу [8] ставка ПДФО становить 18 %. Відповідно до даних компанії «PwC Україна» [10], оціночна сума недоотриманого податку на доходи фізичних осіб складає від 23 до 49 млрд. грн.. Так, використовуючи дані Державної служби статистики, про те, що доходи Волинської області складають 2,0 % від загальної суми доходів населення України [5], недоотриманий ПДФО становить 0,98 млрд. грн.

Таким чином, НППДФО = 8147,5 млн. грн.

Відповідно до статті 66 Бюджетного кодексу, до обласного бюджету зараховується 15 % ПДФО. Таким чином, враховуючи потенціал ПДФО, максимально потенційний дохід з ПДФО у 2017 році може скласти 1222,125 млн. грн. Абсолютний потенціал доходу з ПДФО може скласти 977,145 млн. грн. Також варто наголосити, що недоотриманий ПДФО складає частину тіньової економіки, що буде досліджена у третьому пункті. Тому вважаємо за необхідне визначити потенціал ПДФО без недоотриманого ПДФО за минулий рік. Так, дана сума складатиме 1075,1 млрд. грн. В абсолютному розмірі потенціал складає 830,12 млн. грн.

Потенціал податку на прибуток підприємств розрачуємо за такою формулою:

$$П_{пп} = ОБ \times ТР_{по} \times С_{пп}, \quad (2)$$

де $P_{пп}$ – потенціал податку на прибуток підприємств;

ОБ – оподатковувана база;

$ТР_{по}$ – темп росту прибутку підприємств відповідно до програми соціально-економічного розвитку регіону;

$C_{пп}$ – ставка податку.

Відповідно до звіту про виконання бюджету Волинської області, дохід від податку на прибуток підприємств склав 50,0166 млн. грн. Таким чином, оподатковувана база = 2778,7 млн. грн. Коефіцієнт росту прибутку підприємств відповідно до прогнозу соціально-економічного розвитку регіону становить 1,2 [7]. Статтею 136 Податкового кодексу ставку податку на прибуток підприємств визначено у розмірі 18 %. Отже, $P_{пп} = 600,2$ млн. грн. Відповідно до статті 66 Бюджетного кодексу, до обласного бюджету зараховується 10 % податку на прибуток підприємств. Таким чином, враховуючи потенціал даного податку, максимальний дохід у 2017 році може скласти 60,02 млн. грн. Абсолютний потенціал доходу з податку на прибуток підприємств може скласти 10,004 млн. грн.

Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин (зокрема бурштину).

У 2017 році Комунальне підприємство «Волиньприродоресурс», засновником якого стала Волинська облдержадміністрація, отримало ліцензію на видобуток

корисних копалин у регіоні, зокрема бурштину. Таким чином, даний вид нелегального промислу став законним і частина його доходу буде направлена у місцеві бюджети. Так, відповідно до статті 66 Бюджетного кодексу, 25 % рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення йде до обласного бюджету. Відповідно до ліцензій даного підприємства, їхня діяльність є законною на 47539,7 га визначених земель. Таким чином, можемо розрахувати суму доходу місцевого бюджету від рентної плати за користування надрами. Так, відповідно до даних Мінекології, щорічний обсяг незаконно видобутого бурштину складає до 300 тон з яких на Волинську область припадає 40 тон [11].

Рентна плата обчислюється відповідно до розрахункової вартості одиниці відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства за формулою:

$$Цр = \frac{Вмп + (Вмп \times Крмпе)}{Вмп}, \quad (3)$$

де Вмп – витрати;

Крмпе – коефіцієнт рентабельності гірничого підприємства, обчислений у матеріалах геолого-економічної оцінки запасів корисних копалин ділянки надр, затверджених центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр;

Вмп – обсяг (кількість) товарної продукції гірничого підприємства – видобутих корисних копалин (мінеральної сировини), що видобута за податковий (звітний) період.

Оскільки звітності від КП «Волиньприродоресурс» ще немає, визначимо їх витрати відповідно до витрат підприємств, що займаються схожою діяльністю у сумі 39,66 млн. грн на рік. Відповідно до листа Державної комісії України по запасах корисних копалин при Державній службі геології та надр України коефіцієнт рентабельності становить 0,22 [3]. Таким чином, Цр = 1209грн.

Дохід обласного бюджету від рентної плати за користування надрами становить 12,9 млн. грн.

Рівень тіньової економіки.

Існує надзвичайно велика кількість методик визначення рівня тіньової економіки регіону. Тому скористаємося методом витрати населення – роздрібний товарооборот:

$$ТВН_{рт} = \frac{СВк - П}{П} \times 100 \%, \quad (4)$$

де СВк – скориговані споживчі грошові витрати домогосподарств на придбання товарів;

П – загальний обсяг продажу населенню товарів усіма видами суб'єктів господарювання в легальному секторі економіки.

Загальний обсяг продажу населенню товарів усіма суб'єктами господарювання у легальному секторі економіки визначається за такою формулою:

$$П = РТ_{пп} + РТ_{фо}, \quad (5)$$

де РТ_{пп} – обсяг роздрібного товарообороту підприємств, які здійснюють діяльність із роздрібною торгівлі та ресторанного господарства;

РТ_{фо} – обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) у діючих цінах фізичних осіб-підприємців.

Скориговані споживчі грошові витрати домогосподарств на придбання товарів, визначаються за формулою:

$$СВк = СВ \times К, \quad (6)$$

де СВ – споживчі грошові витрати домогосподарств на придбання товарів.
К визначається як:

$$K = \frac{ВН-ТРС-СПЗАГОТ}{Вгр.спож}, \quad (7)$$

ВН – витрати населення на придбання товарів та послуг;

ТРС – соціальні трансферти;

СПЗАГОТ – вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель;

Вгр. СПОЖ – споживчі грошові витрати домогосподарств на придбання товарів та послуг.

Відповідно до даних Державної служби статистики П=27154 млн. грн., з яких 11624,3 млн. грн. склав роздрібний товарооборот підприємств. ВН=37575 млн. грн.; ТРС=15775 млн. грн.; СПЗАГОТ=3726,7 млн. грн.; Вгр. СПОЖ=4523390 млн. грн. СВ=18942,9 млн. грн. (з урахуванням індексів інфляції) [3].

Таким чином, СВк =37,62 млн. грн. Рівень тіньової економіки Волинської області:Твн рт =38,54%. Оскільки дохід загального та спеціального фондів обласного бюджету складає 650,747 млн. грн., то в цифровому показнику, обсяг тіньової економіки дорівнює 250,8 млн. грн. Таким чином, визначаємо потенціал бюджету Волинської обл. (рис. 3) з урахуванням розрахунків, наведених вище: 1103,01млн. грн.

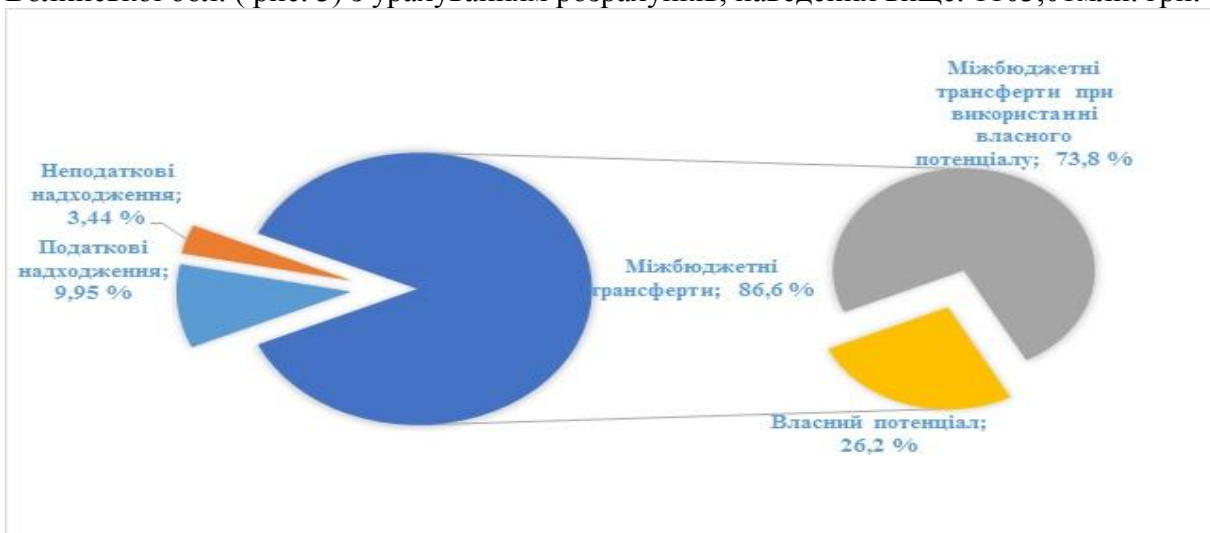

Рис. 3. Структура доходів обласного бюджету з врахуванням його потенціалу на 2017 р.

Отже, варто зазначити, що Волинська область має надзвичайно високий бюджетний потенціал, який можна розкрити за допомогою комплексної політики та перспективних реформ, виконання яких зробить місцевий бюджет більш самостійним та незалежним.

Висновки. Реалізація запропонованих резервів підвищення дохідної частини місцевого бюджету в рамках здійснення політики децентралізації допоможе зменшити обсяг трансфертів, як основне джерело доходу місцевого бюджету, на 26,2 %, що є значним показником. Саме місцеві органи є інструментом розв'язання локальних проблем, реалізацією надання суспільних благ та послуг, забезпечення інтересів територіальних громад.

Список використаних джерел:

1.Бюджетний кодекс України: за станом на 14.05. 2017 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

2. Раделицький Ю.О. Теоретико-системні основи визначення місцевих бюджетів / Ю.О. Раделицький // Теоретичні і практичні аспекти вдосконалення фінансово-кредитного механізму. – Вип. 14. – 2017. – С. 125-130.
3. Офіційний сайт державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Офіційний сайт Департаменту фінансів Волинської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.finance.voladm.gov.ua/category>.
5. Доходи та витрати населення Волині у 2012-2016 роках: статистичний збірник [Електронний ресурс] / Головне управління статистики у Волинській області // Режим доступу: http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/M_2.htm.
6. Економічна активність населення за статтю та місцем проживання у 2016 році: статистичний збірник [Електронний ресурс] / Головне управління статистики у Волинській області // Режим доступу: http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/17_1.htm.
7. Стратегія розвитку Волинської області на період до 2020 року [Електронний ресурс] / Волинська ОДА // Режим доступу: dfr.minregion.gov.ua/foto/projt_reg_info_norm/strategiya_do_2020
8. Податковий кодекс України: за станом на 01.02. 2016 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
9. Дейнека О.І. Теоретичні аспекти бюджетного забезпечення розвитку регіонів / О.І. Дейнека // Економічний форум. Наук. ж-л. – Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2017. – №4. – 299 с. – С. 214-218.
10. В Україні щорічно видобувають до 300 тон «нелегального» бурштину [Електронний ресурс] / Мінекології // Режим доступу: <https://dt.ua/UKRAINE/v-ukrayini-schorichno-vidobuvayut-do-300-tonn>.
11. Лист Державної комісії України по запасах корисних копалин при Державній службі геології та надр України від 23.02.2017 №151/02 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FN02258.html.

Рецензент д.е.н., професор Вахович І.М.

УДК 336.14

Савчук О.А., к.іст.н., Doktor nauk humanistycznych (Polska)

Луцький національний технічний університет

Якубьяк Марек (Jakubiak Marek)

Doktor habilitowany, adiunkt Wydziału Administracji i Nauk Społecznych,
Politechnika Warszawska, Polska.

ФІНАНСИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У II РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩІ

У статті проведено аналіз джерел фінансів та податків місцевого самоврядування Польщі. Вивчено основні джерела доходів та видатків органів місцевого самоврядування для виконання власних та делегованих повноважень. Зроблено висновок, що, незважаючи на обмежений характер, територіальне самоврядування в другій Польській Республіці було важливою платформою для боротьби суспільства з метою покращення свої прав та суспільних позицій. Фінансові можливості місцевого самоврядування, незважаючи на свою обмеженість і залежність від держави, давали можливість територіальним громадам планувати свою діяльність для розвитку міст і сіл.

Ключові слова: самоврядування, податкова політика, економічна криза, фінанси.

Савчук О.А., Якубьяк М.

ФИНАНСЫ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ ВО ВТОРОЙ ПОЛЬСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ

В статье проведен анализ источников финансов и налогов местного самоуправления Польши. Изучены основные источники доходов и расходов органов местного самоуправления для выполнения собственных и делегированных полномочий. Сделан вывод, что, несмотря на ограниченный характер, территориальное самоуправление во второй Польской Республике было важной платформой для борьбы общества с целью улучшения своих прав и общественных позиций. Финансовые возможности местного самоуправления, несмотря на свою ограниченность и зависимость от государства, давали возможность территориальным общинам планировать свою деятельность для развития городов и сел.

Ключевые слова: самоуправление, налоговая политика, экономический кризис, финансы.

Savchuk O., Yakubiak M.

FINANCES OF LOCAL SELF GOVERNANCE IN THE SECOND REPUBLIC OF POLAND